

практичні інструменти, що посилять її культуру. Академічна доброчесність не зводиться тільки до обговорення академічного плагіату та застосування програмного зезпечення для перевірки текстів на наявність текстових збігів, але й відображається в дизайні освітніх програм та дисциплін, формуванні різних видів контролю щодо засвоєння знань і вмінь, методів комунікації зі студентами та викладання навчальних предметів, а також позитивні риси доброчесності, які були висвітлені у працях філософів, вчених, відомих діячів різних часів.

Література:

1. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. К., Ірпінь, Перун, 2005. VIII. 1728.
2. Добродетель. URL: <https://azbyka.ru/dobrodetel>
3. Ивин А. А. Философия: Энциклопедический словарь. М.: Гардарики, 2004. 1072 с.
4. Об этике Спинозы, или человек человеку Бог. URL: <https://ebrk.livejournal.com/28883.html>
5. Тофтул М. Г. Сучасний словник з етики. Житомир, Вид-в ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 416.
6. Чому доброчесність – одна з найважливіших якостей і як її прищеплювати в школах. URL: <https://nus.org.ua/articles/chomu-dobrochesnist-odna-z-najvazhlyvishyh-yakostej-i-yak-yiyi-pryshheplyuvaty-v-shkolah/>

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕЖИВАННЯ ПРОЦЕСУ «ЩАСТЯ» У МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Срібна О. В.

кандидат психологічних наук,

доцент кафедри безпеки польотів

факультету льотної експлуатації та

обслуговування повітряного руху

Льотної академії Національного авіаційного університету

м. Кропивницький, Україна

Узагальнене психологічне визначення поняття «щастя» пов'язан із тлумаченням його як відчуття наповненості буття, радості і задоволеності життям, які покладен в основі оптимального, здорового й ефективного існування особистості.

Безумовно, усі бажають бути щасливими. На думку А. Маслоу це одна з актуальних потреб людини [4, с. 449]. Щастя водночас може бути стійким і несподіваним, нетривалим. Отже, феномен щастя сповнений парадоксами. Один із найпопулярніших: чим більше людина прагне до щастя, тим менш досяжним вон виявляється. А народна мудрість говорить, що люди похилого віку почувають себе більш щасливими, ніж молодь, щастя не можна придбати [6, с. 114].

Науковці доводять: фактори, що спричиняють відчуття благополуччя і щастя, – це рівень серотоніну і дофаміну в головному мозку.

Варт зауважити, що «щастя» – категорія індивідуальна, а не групова. Щаслива група (наприклад, «щаслива родина», «щаслива країна») – це спільнота, де усі почуваються щасливими (хоча це малоймовірно). Особливе місце тут займає відчуття людиною щастя у контексті приналежності до певних релігійних груп духовно-психологічних течій.

З давніх часів філософи з'ясовують, у чому полягає щастя, як можна його досягти і завдяки чому людина почуває себе щасливою нещасною. У межах двох етико-психологічних концепцій – гедонізму (Епікур: стремління до задоволення є основою моральної поведінки) і евдемонізму (Аристотель: стан щастя припускає спрямованість людини відповідати власному призначенню) – вирішувалася ця проблема, вона досліджується в сучасних психологічних школах. Ідеї гедонізму знайшли втілення у біхевіоризмі і психоаналізі, а також в окремому напрямку – гедоністичній психології.

Положення евдемонізму відображаються у теоріях особистості в гуманістичній, екзистенційній, позитивній психології: «повністю функціонуюча особистість» (К. Роджерс) [7, с. 475], «особистісна ідентичність» (Е. Еріксон) [5, с. 270], «самоактуалізація» (А. Маслоу) [4, с. 450], концепція «аутентичного щастя» (М. Селігман) [5, с. 290].

Як відзначав А. Маслоу, ситуації самоактуалізації спостерігаються у житті кожної людини [7, с. 477]. Такі ситуації – «пікові переживання» – дозволяють індивіду нути рис «особистості, яка самоактуалізується». Наприклад, у коханні під час сприймання витворів мистецтва, коли світ постає наповненим, людина підіймається надо власним «Я» і гостр відчуває позитивні цінності: Любов, Істину, Добро, Красу, Справедливість. Власне, у ці моменти особистість нуває ширості свого «Я» – рішучого, цілеспрямованого, відповідального, надійного, спонтанного, чесного, самодостатнього, творчого. Проте ці переживання можуть спричинити загрозу застосовування штучних стимуляторів щастя – наркотиків – задля досягнення бажаного стану.

Відчуття «аутентичного щастя» на думку М. Селігмана [5, с. 293], пов'язані із такими його головними чинниками: «сімейне коло» (суб'єктивне благополуччя на 50 % успадковується від біологічних батьків); «індивідуальний рівень» щастя (характерний для певної

людини); «суб'єктивна якість життя (зовнішні обставини, а також стосунки між людьми – кохання, дружба, добрі сімейні відносини, релігія). Учений зауважує, що щастя складається також із двох типів переживань: задоволення і задоволеності [8, с. 360]. Задоволення характеризується сильним чуттєвим емоційним компонентом (екстаз, захоплення), і в ньому майже не задіюються когнітивні процеси. Задоволеність не завжди виявляється як сильне почуття і проявляється, коли людина займається цікавими для неї справами, розчиняється в улюбленій діяльності і в такий спосіб стикається із сильними властивостями своєї особистості.

На підставі результатів теоретичного аналізу поняття «щастя» нами проведено експериментальне дослідження, у процесі якого була зроблена спроба з'ясувати ставлення студентів – майбутніх психологів – до названої проблеми.

Мета дослідження – визначити суб'єктивні уявлення й особливості ставлення сучасного студентства до щастя.

У дослідженні застосован методику дослідження системи життєвих смислів Д. О. Леонтьєва; методику «Індекс життєвої задоволеності» Н. В. Паніної [2, с. 283].

За результатами дослідження можна визначити, що:

1) домінантним показником в групі досліджуваних є переважання локус-контролю Я (Я – хазяїн життя). Тобт у досліджуваних переважає уявлення про себе як про сильну особистість, яка вирізняється свободою вибору для розбудови власного життя відповідн до обраних цілей й смислу;

2) водночас, спостерігається середній рівень показника: «цілі у житті», що означає раціональність і виваженість життєвих цілей. Тобт характерною є усвідомлена спрямованість до реалізації життєвих цілей і врахування життєвих обставин;

3) середній рівень за показником: «процес життя зацікавленість й емоційна насиченість життя», що інтерпретується як сприймання власного життя досліджуваними в середньому як достатнь цікавого й наповненого смислом, а також спрямованість у майбутнє й раціональність. Отже, досліджувані в цілому задоволені власним життям, планують майбутнє й не є гедоністами, що живуть лише теперішнім моментом;

4) середній рівень за показником: «результативність життя і задоволеність самореалізацією» дозволяє стверджувати, що досліджувані знаходяться в процесі самореалізації, їм ще важк оцінювати результати власного життя, б все ще попереду, але середні бали є показником нейтрального ставлення до результативності й продуктивності власного життя;

5) середній рівень за показником: «локус – контролю життя, здатність до керування життям» – дозволяє висловити твердження щодо наявності у досліджуваних відчуття здатності керувати власним життям, враховувати обставини, реалії життя, власні сили й можливості;

б) середній рівень за показником: «загальний показник життєвих орієнтувань» – дозволяє зауважити, що в цілому особи, які брали участь у дослідженні, є достатньо цілеспрямованими, зацікавленими власним життям, здатні керувати собою й відчувати власну відповідальність за рішення, що приймаються.

7) з-поміж індивідуальних показників виявляються такі варіації: у одних, провідним смисложитєвим орієнтиром є спрямованість на реалізацію життєвих цілей (але не завжди враховуються реальні обставини); здатність відчувати задоволення від продуктивності і насиченості життя; у інших трактується як сприйняття власного життя як цікавого й емоційно насиченого, задоволеність саме емоційною стороною життя, діяльності; виявлені здатність сприймати себе господаркою власного життя, відповідальною за рішення, вибір і результат діяльності, спрямовану на самореалізацію й досягнення власних цілей у житті.

Отже, наприкінці викладу варт зазначити: що «щастя» як цілісна система, вирізняє таку ієрархічну структуру: онтологія щастя (витоки і передумови щастя, а саме: радість, ієрархія благ) і характеристики – діяльність і час (розподіл за ступенем пріоритетності); гносеологія щастя (пізнання смислу щастя, що постає на двох взаємодіючих рівнях: внутрішньому і зовнішньому, які визначаються індивідуальними характеристиками, суспільними стереотипами, етнокультурними особливостями); аксіологія щастя (цілевизначений характер щастя, що увиражається через ціннісний ряд, прийнятий у культурі певної спільноти).

На підставі отриманих даних, можна стверджувати, що студенти – майбутні психологи – достатньо задоволені власним життям, спрямовані на самореалізацію й досягнення життєвого успіху. Відчуття себе суб'єктом власного життя є важливим чинником у реалізації життєвих цілей і смислів, які опосередковують життєві плани і проекти.

Література:

1. Василюк Ф. Е. Психотехника переживания: учеб. Пособие М. : ТПО "АХИЛЛ", 1991. С. 2.
2. Горноста́й П. П., Титаренк Т. М. Психологія особистості: Словник-довідник. К.: Рута, 2001. С. 263 – 293.
3. Дьяконов Г. В. Психология диалога: теоретико-методологическое исследование. Кировоград.: РВЦ КГПУ им. В. Винниченко. 2006. С. 693.
4. Маслоу А. Мотивация и личность. СПб: Евразия, 2001. С. 448-472.

5. Мещеряков Б. Г. Большой психологический словарь. Большая университетская библиотека СПб: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2007. с. 672.
6. Рікер П. Інтелектуальна автобіографія. Любов і справедливість. Київ: Дух і літера, 2002. С. 114.
7. Роджерс К. Р. Взгляд на психотерапию. Становление М.: Изд. группа «Прогресс», «Универс», 1994. С. 474-478.
8. Рудестам К. Групповая психотерапия ,СПб: Питер, 2000. С. 373.

МЕТОДОЛОГІЯ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ РОЗВИТКУ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Степашко В. О.

*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту, практичної психології
та інклюзивної освіти*

*Університету Григорія Сковороди в Переяславі
м. Переяслав, Київська область, Україна*

Заклади вищої освіти (ЗВО) України функціонують в умовах ринку, невизначеності інформації, нестійкості. Метою запровадження змін у ЗВ є активізація внутрішнього потенціалу соціально-педагогічної системи та спрямування її на динамічний розвиток (мовиться про перехід системи на вищий рівень функціонування).

Методологічну основу управління процесом розвитку ЗВ становлять закони: взаємодії та зворотного зв'язку, відповідності функціонування соціально-педагогічних систем вимогам середовища; авторські теорії та концепції; фундаментальні філософські, педагогічні та психологічні наукові ідеї та положення; загальні та часткові закономірності; філософія гуманізму, яка проголошує особистість як найвищу цінність суспільства.

Функціонування соціально-педагогічної системи відбувається відповідно до законів єдності аналізу і синтезу, пропорційності (співвідношення між частинами цілого), композиції (ціль діяльності підсистеми одночасно є однією з підцілей діяльності всієї системи), самозбереження (кожна система прагне зберегти себе як цілісне утворення), організованості (в системі не може бути більше порядку, ніж інформації), онтогенезу (кожна організація в своєму розвитку проходить життєві цикли: становлення – розквіт – згасання). Для неї характерні комплексність, формалізація, співвідношення централізації і децентралізації (центрумуму і децентрумуму за В. Пікельною).